

I. MİLLÎ MEVLÂNA KONGRESİ AÇIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. Halil CİN
Selçuk Üniversitesi Rektörü

Üniversitemiz tarafından düzenlenen I. Milli Mevlâna Kongresi'nin bir amacı evrensel bir hüviyete kavuşmuş olan Büyük Türk Filozof ve Mutasavvıfı Mevlâna Celâleddin-i Rumi'nin ilmi felsefesi ve edebi şahsiyeti üzerinde yapılmış olan araştırmaları tartışmak ve bu Büyük Türk Mutasavvıfını gerçekten tanıyıp, tanıtılabilmeye hizmet etmektir. İkinci olarak ilmi araştırmalar ve kültürel tetkiklerle yedi yüzyıl öncesine kadar giderek, bu aziz Konya toprağında Mevlâna'dan fıskırmış olan Allah sevgisi, hoşgörü ve insan sevgisi gibi üniversal gerçekleri tespit etmek ve Mevlâna'da mevcut bu gerçeklerin ışığını 20. yüzyıl ve bu yüzyılın sonuna doğru Türk Milletinin karşı karşıya olduğu sosyo - kültürel problemlere çevirmek ve geleceğe yeni bir ruh, yeni bir azimle bakmaktır.

Kültür Tarihimizin belli başlı simalarını kongrelerin ciddi atmosferi içinde ele alarak günümüz aydınlarına tanıtmak ilim ve irfana hizmet olduğu kadar, milli benliğimizi bulmanın da en etkili çarelerindendir.

Türk Kültürünün mihverini teşkil eden islâmi hayat tevhit gerçeğine dayanır. Tevhid yani Allah'ın birliğine iman, sosyo - psikolojik açıdan bakılınca, çeşitli sebeplerle bölünmüş, parçalanmış olan bir dünyaya birlik yolunu açar. Allah'a sevgi ve korku ile iman edip bunda hürriyet ve kişiliğini bulan insan tevhit çerçevesinde eşitliği, kardeşliği, birliği, bütünlüğü, adalet ve tesanüdü idrak etmiştir. İslâmiyet maddi ve manevi hayatı aynı ölçüde gerekli ve birbirine bağlı iki âlem kabul etmiştir.

Mevlâna bu idrak içinde insana değer vermiştir. Mevlâna'nın nazarında en büyük ayıp, sanatından ve günlük meşgalesinden dolayı birisini hakir görmektir. Ancak, musahipliğine seçtiği insanlar hangi zümreye mensup olurlarsa olsunlar, gayet halûk, son derece hassas, ruh heyecanına ve olgunluğa sahip kimselerden idi. Yalnız

eşraf, esnaf ve hatta avamdan işçiler değil, en felâketli devirlerini yaşayan Selçuk sarayı bile aralarında bulunan bu müstesna yaradılışın maneviyatına ve dünya meselelerine bakışına büyük değer veriyor ve üzerine titriyordu. Belki hiç bir saray o zamana kadar ne bir velinin, ne bir şairin, ne bir âlimin bu kadar candan bir alâka ve hürmetle sevildiğine şahit olmamıştır.

Mevlâna, Mesnevisinde insanın madde ve manâ bütünlüğü içinde düşünülmesi gereken üstün bir varlık olduğu temasını ana konu olarak işler. Duyguları, düşünceleri, ihtiyaç ve temayülleriyle insana daima gerçekçi gözle bakmıştır. Mesnevi insanı beşerî karakteristiği içinde kemâle erdirmenin reçetesini sunmak hedefindedir. Temaşaya büyük kuvvet verdiği için Mevlâna'da duygu ve estetik vasıf da galip vasıftır. Mevlâna, tasavvufda mantık ve diyalektiği terk etmez. Mevlâna insanı sadece subjektif cephesiyle değil; aynı zamanda kâinata hükmedici objektif yönüyle de inceler; bu bakımdan onun mesajına belli bir zaman dilimine münhasır, modası geçmiş fonksiyonunu yitirmiş öğütler manzumesi gözüyle bakılamaz. Mevlâna tasavvufunun Anadolu'daki Muhyiddin-i Arabî tesirleri karşısındaki nezaketini bazı mütehasşısalar, Mevlâna tasavvufunun daha çok estetik bir mahiyet arzemesine atfederler. Bununla beraber sırf estetik ve psikolojik manzarasıyla mütalâa edildiği zaman bile Mevlâna'nın Türk tefekkürü tarihinde oynadığı çok büyük rolü tasdik etmemek mümkün değildir.

Mevlâna sadece sūfî bir şair gözüyle görülmemelidir. O tasavvufî şiiri insanın bedenî ve ruhî kabiliyetlerini en ideal manâda değerlendirmesi için bir hikmet ve hakikat vasıtası olarak kullanmıştır. Mesnevide en komplike konular çok sade bir metodla ele alındığından hemen her seviyedeki insanın idrak kapasitesiyle mütenasip olarak çıkarabileceği sonuçlar ve faydalar vardır. Mevlâna'da Allah sevgisi ulvileştirilmiş olan hudutsuz bir ihtirastır. Mevlâna'daki Allah sevgisi huzur ve sükûnunu kaybetmiş olan ruhlara selamet vermek ve onları hayata bağlamak ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Gerçekten de Anadolu Selçuklularının son devrinde Türk âlemi siyasî noktadan az çok bu vaziyet ve ihtiyaç içindeydi. Cengiz istilâsı, haçlı saldırıları, Anadolu'nun parçalanmaya doğru gidişi bu mistik havanın kuvvetlenmesi için önemli âmillerdi.

Mevlâna kendi çağında erişilmez bir yıldız gibi parlamıştır. Mevlâna Tasavvufa da terk-i dünya anlayışıyla bakmamış, dünyayı ebediyet sırrına ermenin en vazgeçilmez vasıtası olarak görmüştür. Parıltısı bugünkü özel ve resmi hayatımıza kadar ulaşan bu tasav-

vuf yıldızından alacağımız bir ilham vardır. Bu ilham bizi, bencil ihtiraslardan, hasis menfaatlerden arınmış bir ruhla, saf bir tevhid imanının ruhumuza yayacağı aşk ile vatan sevgisi ve kardeşlik, hoşgörü ile Türk Milletinin bölünmez bütünlüğünün muhafazası için daha büyük bir azimle çalışmaya sevk etmek olmalıdır. Zira çağının sosyal ve siyasal bakımdan değerlendirilmesini bilen akıl sahibi hiç bir kimse inkâr edemez ki, bugünün siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel gerçekleri içinde tevhid imanını hür bir şekilde ifade etmek de, o imanla hayatını vicdan hürriyeti içinde tanzim etmek de ancak Türk Devlet ve Milletinin birlik ve bütünlük içinde gelişmesi ve büyümesini sürdürmesiyle mümkündür. Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü dediğimiz zaman, bugün, insan olarak, Türk olarak, müslüman olarak aziz bildiğimiz her şeyin ancak bağımsız Türk Devletinin hudutları ve millî kültürümüzün yapısı içinde muhafaza edilebileceği inancını da ifade etmiş oluyoruz. Bugün Türk ve müslüman kardeşlerimize Bulgaristan'da reva görülen içler acısı muamele bu hakikati bir defa daha bize idrak ettirmiştir.

İslâmiyetin tevhid imanında tehditkâr bir hasımdan başka bir hakikat görmek istemeyen ve Türk tarihine nefretten başka bir duyguyla yaklaşmaya muvaffak olamayan istilacı güçlerden Türk vatanını kurtaran Atatürk, Türk Milletinin mayasına girmiş olan İslâmiyete ne büyük bir hizmet yapmıştır!

İmparatorluğun maddî ve manevî gücünün çökmesi sonucu hürriyetimiz, namusumuz ve aziz bildiğimiz her şey ile birlikte İslâmiyet de tehlikeli günler içine girmişti. Atatürk millî iradeyi harekete geçirerek Türk Milletinin hür ve bağımsız yaşaması için millî bir Türk Devletini hedef ittihaz etti. Açıkta açığa ve ordularla karşımıza gelerek olmasa bile millî bütünlüğümüzün ve tevhid imanının düşmanları bugün de çöktür. Düşmanların parçalayıcı, bölücü faaliyetlerini, millî kültür kalesi ile korunmuş ve Mevlâna'dan süzülüp gelen sevgi, kardeşlik, engin hoşgörü hisleri ile birleşmiş olarak boşa çıkarmamız zorunludur. Türk Milleti buna muktedirdir. Çünkü onun mayasında tarihinden gelen mertlik, kahramanlık ve cengâverlik ruhu ile ilâhî kaynaktan gelen tevhid imanı birleşmiş ve her türlü zor şartlarda fıskırmaya hazır bir potansiyel meydana gelmiştir. İstiklâl Harbimiz bu potansiyelin en büyük şahidi olmuştur. Bu potansiyelin kıymetini bilmeli ve çağın gerçeğini yerine getirmeliyiz. İlim ve teknolojiyi en üst seviyede alarak bu potansiyelin emrine verelim. Böylece Türk Milletine hak ettiği ve lâıyık olduğu refah ve saadeti temin edelim. Türk Milletini parçalamak ve devleti yıkmak isteyenlerin menfur hayallerini boşa çıkaralım.

Atatürk'ün, bütün insanlığa yönelen sevgisi, hoşgörüsü, vicdan hürriyeti, taassuba asla yer vermeyişi ve sulhçuluğu, birleştirici ve bütünleştiriciliği ile Mevlâna'nın insan ve Allah sevgisi, toleransı arasında doğrudan bir bağ kurabiliriz.

Atatürk ilke ve inkılapları etrafında Mevlâna'dan süzülen sevgi ve hoşgörü ile birleşelim. Bilelim ki, Atatürk ilke ve inkılapları, milli ruha ve tevhid imanına sahip çıkarak harikalar yaratmış olan Türk Milletini milli kültür etrafında birleştirmeye ve Türk Milletinin muazzam potansiyelini çağdaş ilim ve teknolojinin işbirliği ile büyük bir kalkınma ve yükselme hamlesine dönüştürmeye matuftur. Asıl hüviyeti ve hakiki hedefi itibarıyla iyi anlaşılammış olan laiklik ilkesi de İslâmiyeti, Türk Milletinin bu yoldaki enerjisini boşa akıtacak olan istismar ve ihtilâflardan kurtararak onu, insan vicdanındaki ulvî ve mukaddes mevkiine çıkarmış ve millet için manevî bir kudret kaynağı haline getirmiştir. Bu ilke, İslâmiyetin özünde bulunan din ve vicdan hürriyetini de yeniden tesis etmiştir.

Maddî ve manevî yönleriyle bir bütün olarak ele alınması icabeden Türk kültürü ve Türk tarihi çeşitli kollardan beslenen muazzam bir nehir gibidir. Bir çağda o nehre Mevlâna katılır, bir çağda Atatürk katılır. Her çağ kendi tarihi realitesine ve ihtiyacına göre o nehri beslemiştir. Bu nehirin çağıtısı nesiller boyunca ruhlarda öyle yankılanmıştır ki Mevlâna'nın adını bilmeyen bir cahil insanda bile Mevlâna ruhundan bir eser vardır. Mevlâna'daki sevgi, milletimizin bütün fertlerini özel hayatlarında ve millet hayatında temiz bir yürek, hoşgörü ve güvenle bencil duygulardan arınarak hasbi hislerle birbirlerine yaklaştıracak hakiki bir huzur ve saadet kaynağıdır. Türk Milletinin kuvvet ve kabiliyetine inanarak kendisini herşeyi ile milletine adayan Atatürk'ün millî mücadele ve çağdaşlaşma yolunda gösterdiği azim ve irade, her türü güçlüğü yenmede milletimiz için başarı ve güven kaynağı olmalıdır.

Bugün başlayacak olan I. Mevlâna Millî Kongresi, Türk kültürü ve Türk Tarihine sinmiş olan Mevlâna ruhunu, her çağda değerini koruyan bu üniversal hakikati tebellür ettirecektir.

Türk Yükseköğretim sisteminde 1981 tarih ve 2547 Sayılı Kanunla gerçekleştirilmiş olan büyük çağdaş reformun amacı, Yükseköğretimde müspet ilmin ışığında milli ve kültürel değerlerimizi çağın ihtiyaçlarına uygun bir şekilde gençlerimize öğretmek. Türk Devlet ve Milletinin çağdaşlaşma yolunda en büyük gücü ve ihtiyacı olan bilgili, kültürlü ve milli suur sahibi insan unsurunu yetiştir-

mektir. Yükseköğretim Reformunun Üniversitelerimizde yarattığı huzur ve çalışma heyecanı, bu yüksek müesseselerimizi ilim, kültür ve medeniyet tarihimizi daha büyük ilgi ve heyecanla incelemeye, öğrenmeye ve tartışmaya sevketmiştir. Nitekim Yükseköğretim Kurulu'nun bu Kongre münasebetiyle Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağlı olarak «Mevlâna'nın hayatı, edebi şahsiyeti, felsefesi ve fikri üzerindeki araştırmalara ağırlık veren «Selçuklu Araştırmaları Merkezi» kurulmasını kararlaştırmış olması da, bunu açıkça kanıtlamaktadır. Bu merkezin kurulmasından dolayı Sayın Yükseköğretim Kurulu Başkan'ına üniversitem ve şahsım adına şükranlarımı arz ediyorum. Birinci Milli Mevlâna Kongresi de Selçuk Üniversitesinin, son 6 ay içinde idrak etmiş olduğu çok verimli ve süratli çalışma ve bilimsel araştırma temposu içinde, 2547 Sayılı Kanun'un 4. ve 5. maddesindeki, Yükseköğretimin ilke ve amaçlarına uygun olarak gerçekleştirdiği akademik bir hadisedir.

Kongre'nin başarılı olması ve milletimizin birlik ve beraberlik ruhuna yeni bir ilham getirmesi dileğiyle saygular sunarım.